

Pracovné skupiny Platformy pre spravodlivú transformáciu

Opatrenie č. 1: Príručka na výmenu
poznatkov

November 2023

*Regional and
Urban Policy*

Opatrenie č. 1: Vypracovať zdroje na zlepšenie výmeny poznatkov a na podporu zdieľania poznatkov a skúseností získaných v oblasti spravodlivej transformácie

Vedúci opatrenia: *Spoločnosť Valea Jiului, Európske združenie rozvojových agentúr (EURADA)*

Prispievatelia opatrenia: *Sekretariát Uholnej komisie pri Katolíckej univerzite Károlya Eszterházyho, Trácka univerzita*

Kategória: *Horizontálne*

Pracovné skupiny (PS) Platformy pre spravodlivú transformáciu (JTP), ktoré vznikli v novembri 2021, združujú všetky zainteresované strany z celej Európy, ktoré majú spoločný záujem o ľudí a miesta, ktorých sa dotýka prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Každá pracovná skupina pre **ocel', cement a chemikálie** sa zameriava na konkrétne odvetvie s vysokými emisiami uhlíka, ktoré je silne ovplyvnené transformáciou, zatiaľ čo štvrtá pracovná skupina sa zameriava na **horizontálnu stratégiu zainteresovaných strán**.

Po dokončení svojich [dokumentov na stanovenie obsahu](#), v ktorých sú načrtnuté oblasti zamerania a ciele ich pracovnej skupiny, členovia pracovnej skupiny vypracovali [spoločný plán implementácie](#), v ktorom je uvedených ich 17 opatrení. Tento plán bol dokončený a zverejnený v apríli 2023. Počas zvyšku roka vedúci opatrenia spolu s ostatnými členmi pracovnej skupiny, ktorí sa podieľali na opatrení, realizovali svoje opatrenie.

Tento dokument predstavuje konečný výstup opatrenia 1.

Vyhlásenie:

Informácie a názory obsiahnuté v tomto dokumente sú názormi členov pracovných skupín Platformy pre spravodlivú transformáciu v oblasti ocele, cementu, chemikálií a horizontálnej stratégie zainteresovaných strán a nevyjadrujú oficiálne stanovisko Európskej komisie. Komisia nezaručuje presnosť informácií v nich uvedených. Komisia ani žiadna osoba konajúca v jej mene nemôže byť braná na zodpovednosť za obsah a použitie informácií v nich uvedených. Opätovné použitie je povolené za predpokladu, že sa uvedie zdroj a pôvodný význam alebo posolstvo dokumentu sa neskreslí. Európska komisia nenesie zodpovednosť za následky vyplývajúce z opätovného použitia. Politika opakovaného použitia dokumentov Európskej komisie sa vykonáva rozhodnutím Komisie 2011/833/EÚ z 12. decembra 2011 o opakovanom použití dokumentov Komisie (Ú. v. EÚ L 330, 14.12.2011, s. 39).

Úvod

Výzvy riešené v rámci opatrenia č. 1

Jednou z najväčších prekážok procesu spravodlivej transformácie je nedostatok informácií o samotnom procese spravodlivej transformácie a o tom, ako získať prístup k dostupnej podpore.¹ Platí to tak pre regióny, ktoré riešia svoje problémy izolovane, hoci čelia podobným výzvam ako iné regióny, ako aj pre kľúčových účastníkov, ktorí sú z procesu transformácie vylúčení. Aktivity zamerané na výmenu poznatkov môžu pomôcť prekonať informačné bariéry. Regióny sa môžu učiť z úspešných – aj neúspešných – iniciatív a riešení výziev spravodlivej transformácie v iných regiónoch a inšpirovať sa nimi, čím sa vytvoria synergie pre vzájomný prospech a povedú k vypracovaniu nových, cielených riešení. Pre úspešnú spravodlivú transformáciu je tiež veľmi dôležité pochopiť, kto sú účastníci pracujúci na mechanizme spravodlivej transformácie a plánoch spravodlivej transformácie územia (TJTP), aby sa navzájom informovali a prepojili, prípadne identifikovali kľúčových účastníkov, ktorí ešte nie sú zapojení do procesu.

Ciele opatrenia č. 1

Tento dokument má slúžiť ako **komplexná príručka**, ktorá má pomôcť zlepšiť výmenu poznatkov a vzdelávanie v oblasti spravodlivej transformácie, a tým spojiť účastníkov, ktorí sa touto problematikou zaoberajú, a podporiť možnosti výmeny poznatkov.

Odpovede sú uvedené na tri základné otázky:

- Ako sa dá uskutočniť výmena poznatkov?
- S kým si možno vymieňať poznatky?
- Ako financovať výmenu poznatkov?

Príručka je štruktúrovaná podľa potrieb, je čo najstručnejšia a pokiaľ je to možné, vychádza z existujúcich nástrojov a odkazuje na ne, keďže často sú už k dispozícii dobré zdroje informácií. Okrem toho osvedčené postupy poskytujú príkladné poznatky.

Ústredným a neustále aktualizovaným centrom poznatkov o procese spravodlivého prechodu je [úložisko vedomostí platformy pre spravodlivú transformáciu](#). Obsahuje politické prístupy a projekty, ktoré môžu často slúžiť ako osvedčené postupy a zdroj inšpirácie pri hľadaní poznatkov a informácií.

Príručka je výsledkom práce horizontálnej pracovnej skupiny [Platformy pre spravodlivú transformáciu \(JTP\)](#) Európskej komisie. Pracovné skupiny JTP, ktoré spájajú zainteresované strany z celej Európy, poskytujú fórum na strategickú výmenu informácií o výzvach, ktoré sú spoločné pre zainteresované strany zapojené do procesu transformácie v regiónoch s vysokými emisiami uhlíka. Horizontálna pracovná skupina sa zaoberá najmä spoločnými, medzitematickými otázkami v najviac postihnutých regiónoch, ako sú **usmernenia na monitorovanie a realizáciu projektov spravodlivej transformácie**,

¹ Nedávny prieskum medzi zainteresovanými stranami v oblasti spravodlivej transformácie, ktorý sa uskutočnil v rámci činností horizontálnej pracovnej skupiny, ukázal, že „nedostatok dostupných informácií o procesoch spravodlivej transformácie“ a „nedostatok informácií o tom, ako získať prístup k dostupnej podpore“ sú dve z troch hlavných prekážok, s ktorými sa stretávame pri vypracúvaní alebo predkladaní projektov spravodlivej transformácie.

súbor nástrojov na komunikáciu o spravodlivej transformácii a tento zdroj na zlepšenie výmeny poznatkov a iné.

Zainteresované strany, na ktoré sa zameriava opatrenie č. 1

Tento dokument je určený pre príslušných účastníkov v regiónoch Fondu na spravodlivú transformáciu (JTF), vrátane vládnych a verejných orgánov, podnikov a priemyslu, akademickej obce a výskumných centier, občianskej spoločnosti a mimovládnych organizácií a ďalších.

Ako sa toto opatrenie realizovalo

Prácu na príprave tohto opatrenia začali členovia akčnej skupiny, ktorí vykonali rozsiahly prieskum existujúcich iniciatív, prístupov a osvedčených postupov, ktoré sa týkali výmeny znalostí. Po tomto prieskume sa návrh materiálov poskytol ostatným členom pracovnej skupiny s cieľom získať spätnú väzbu a využiť poznatky a skúsenosti širšieho okruhu zainteresovaných strán, aby sa zabezpečilo, že konečný výstup opatrenia bude čo najpraktickejší a najpoužiteľnejší.

Príručka na výmenu poznatkov

Ako si vymieňať poznatky – prvé kroky

Pred začatím a plánovaním výmeny poznatkov by ste si mali najprv ujasniť, čo presne chcete a potrebujete dosiahnuť. Na tento účel je potrebné vykonať predbežnú analýzu.

1. Analýza potrieb

V prvom kroku sa pokúste zamyslieť nad tým, aké sú presne vaše potreby a s akými problémami sa stretávate. Ak v tom máte jasno, môžete lepšie hľadať partnerov na výmenu poznatkov a zvýšiť šance na úspech. Iné regióny a účastníci mohli v minulosti čeliť podobným výzvam a z ich prístupov k riešeniu sa môžeme veľa naučiť. Niektoré iné skupiny zainteresovaných strán sa môžu snažiť nájsť riešenie podobného problému a výmena s nimi by mohla inšpirovať nové nápady a poskytnúť usmernenia, ako postupovať ďalej.

2. Výskum rámcových podmienok

Je tiež nevyhnutné preskúmať rámec procesu spravodlivej transformácie vo vašom regióne, aby ste mali jasno v možnostiach/realizovateľnosti určitých opatrení a v ľuďoch, ktorí sa majú zapojiť. Tieto rámce zahŕňajú právny základ v podobe [plánov spravodlivej transformácie územia \(TJTP\)](#), ďalšie súvisiace stratégie a akčné plány na regionálnej/miestnej úrovni a iniciatívy a opatrenia, ktoré sa už uskutočnili alebo sa uskutočňujú. Dobrá znalosť plánov spravodlivej transformácie územia je dôležitá aj na pochopenie toho, ktoré činnosti sú oprávnené na financovanie vrátane činností výmeny poznatkov. Pre úspech vašej výmeny poznatkov bude rozhodujúce dobre vykonané preskúmanie plánov spravodlivej transformácie územia vášho regiónu, súčasného stavu implementácie, monitorovacieho rámca a zapojených účastníkov.

3. Mapovanie zainteresovaných strán a zhromažďovanie informácií

Nakoniec, zmapovanie príslušných zainteresovaných strán vo vašom regióne – tých, ktoré sú zapojené do procesu spravodlivej transformácie, aj tých, ktoré v súčasnosti nie sú, ale mali by byť – ako aj existujúcich zdrojov informácií bude veľkým prínosom pre úspech vašej výmeny poznatkov a vo všeobecnosti na prekonanie identifikovaných výziev a prekážok. Dobrým východiskom na mapovanie zainteresovaných strán je databáza účastníkov v regiónoch Fondu na spravodlivú transformáciu (JTF), ktorú vytvorila pracovná skupina Platformy pre spravodlivú transformáciu. Pokiaľ ide o zdroje informácií, na európskej úrovni možno nájsť mnoho podporných dokumentov, najmä v [Platforme pre spravodlivú transformáciu](#). Ďalšie informačné materiály by mohli byť k dispozícii na národnej a/alebo regionálnej úrovni. V tomto prípade by mal byť vašim prvým kontaktným bodom riadiaci orgán zodpovedný za spravodlivú transformáciu vo vašom regióne.

Typológia výmeny poznatkov a osvedčených postupov

Táto časť poskytuje stručný prehľad rôznych typov výmeny poznatkov a predstavuje cenné zdroje informácií o dostupnej technickej pomoci a osvedčených postupoch.

1. Určenie ideálneho typu výmeny – z praktického hľadiska

Existuje niekoľko typov výmen a vo všeobecnosti by mali potreby určiť optimálny formát, ale existujú niektoré aspekty, ktoré stoja za zváženie. Cieľom tejto kapitoly nie je teoretická klasifikácia, ale zameranie sa na výhody a nevýhody jednotlivých formátov. V zásade možno rozlíšiť dva typy výmeny: online a osobné formáty (tabuľka 1).

Tabuľka 1 Výhody a nevýhody rôznych typov výmen

	ONLINE	OSOBNÁ
Výhody	<ul style="list-style-type: none">• Relatívne ľahké nájsť si čas na organizáciu v súlade s kalendármi účastníkov• Časovo efektívny spôsob kontaktovania• Formát menej náročný na ľudské zdroje• Malé alebo žiadne náklady	<ul style="list-style-type: none">• Pravdepodobne poskytuje hlbší pohľad na výzvy a potreby konkrétneho regiónu• Jednoduchšie pochopenie pracovného prostredia konkrétneho účastníka• Vyšší potenciál pre ďalšiu spoluprácu
Nevýhody	<ul style="list-style-type: none">• Skôr neosobný• Menší potenciál na ďalšiu spoluprácu• Ťažšie pochopenie pracovného prostredia konkrétneho účastníka• Poskytuje menej poznatkov a dojemov o výzvach	<ul style="list-style-type: none">• Ťažšie nájsť dátum, ktorý by bol optimálny pre všetkých• Hostiteľský región potrebuje viac času na prípravu• Prípadne náklady pre hostiteľské aj návštevnícke regióny• Formát náročný na ľudské zdroje

Počet potenciálnych účastníkov je ďalším aspektom, ktorý by mohol ovplyvniť ideálny formát výmeny. Ak je téma dobre opísaná, efektívne diskusie by mohli prebiehať na **cielených dvojstranných online stretnutiach**. **Získavanie praktických skúseností** je špeciálna príležitosť pre človeka stráviť viac času v inej organizácii a získať hlbšie vedomosti. Je to účinný a intenzívny spôsob učenia, ktorý si však vyžaduje veľa času od návštevníka aj hostiteľa. Ak potrebujete zahrnúť viac ľudí so širokou škálou odborných znalostí, oplatí sa zorganizovať **skupinovú návštevu**. Témy výmeny by mali určiť optimálne zloženie delegácie, hoci optimálny počet môže byť problémom. Je vhodné zamerať sa na malú skupinu, ktorá môže pokryť príslušné zručnosti a odborné znalosti, aby sa predišlo neefektívnym spôsobom práce.

2. Príklad výmeny medzi akademickou obcou a priemyslom

Hoci sa táto činnosť zameriava na výmeny medzi uholnými regiónmi, je dôležité poznamenať aj iné typy výmen, napríklad medzi akademickou obcou a priemyslom. Transformácia si vyžaduje širokú škálu odborných znalostí a poznatkov a akademická obec a priemysel zohrávajú dôležitú úlohu pri úspešnej realizácii transformácie, najmä vďaka

inovačnému potenciálu založenému na spolupráci medzi týmito dvoma sektormi a možným synergiám.

V súvislosti so strategickými prioritami sa určili tieto hlavné zásady, na základe ktorých by sa mali realizovať partnerstvá medzi akademickou obcou a priemyslom:

- zameranie na príležitosti a konkurenčné výhody regiónov a zároveň súlad s národnými prioritami;
- trhová orientácia výskumných aktivít na základe záujmov a problémov súvisiacich s podnikaním a spolupráca so zástupcami podnikateľských sektorov;
- multisektorové partnerstvo organizované na základe zásad otvorenosti a inkluzívnosti;
- holistická integrácia do hodnotového reťazca;
- vytvorenie medzinárodných sietí s rovnakými a vzájomne sa dopĺňajúcimi skúsenosťami a záujmovými aktivitami v oblasti vedy a podnikania.

To vedie k vytvoreniu jednotného systému na:

- vytváranie kultúry využívania výsledkov výskumných činností;
- zosúladenie výskumných činností s priemyslom a spoločnosťou;
- podporu formálneho prenosu technológií (prostredníctvom licenčných zmlúv a dohôd o spolupráci).

Návrh

Identifikácia a zapojenie širokého spektra zainteresovaných strán do projektu vrátane vlády, súkromného sektora, občianskej spoločnosti a reprezentatívnych sektorových organizácií.

Vytvorenie partnerského programu, ktorý obsahuje jednotné ciele a záujmy, štruktúrované úlohy a očakávané výsledky.

Jasná štruktúra a vzťahy medzi zúčastnenými organizáciami.

Aplikácia

Vytvorenie strategického programu s konkrétnymi cieľmi, aktivitami a úlohami, ako aj ukazovateľmi určenými na hodnotenie implementácie a meranie dosiahnutého pokroku pri jeho realizácii.

Vytvorenie akčného plánu s konkrétnymi modelmi spolupráce, vrátane nových projektov, problémov súvisiacich s výskumom, spoločných publikácií.

Zabezpečenie prenosu a propagácie dosiahnutého pokroku a výsledkov na národnej a medzinárodnej úrovni.

Prispôsobenie a hodnotenie

Meranie a inštitucionalizácia osvedčených modelov, prispôsobenie výsledkov a vývoj inovácií.

Vyhodnotenie a prispôsobenie stratégie a štruktúry partnerstva, zapojenie nových priorít a príležitostí v súlade s definovanými verejnými potrebami a významom.

Obrázok 1 Logický rámec spolupráce medzi akademickou obcou a priemyslom

3. Technická pomoc

Na európskej úrovni je k dispozícii celá škála technickej pomoci a v širšej oblasti energetickej transformácie sa uskutočnili ďalšie iniciatívy, ktoré by mohli byť cenným zdrojom osvedčených postupov a budovania kapacít konkrétneho regiónu. Nižšie je uvedený zoznam niektorých relevantných príkladov programov technickej pomoci, ktoré sú aktívne ku koncu roka 2023:

- **JTP GROUNDWORK:** JTP GROUNDWORK podporuje oprávnené regióny Fondu na spravodlivú transformáciu pri implementácii ich plánov spravodlivej transformácie územia, pričom poskytuje prispôbenú technickú pomoc a poradenské služby. Možné služby môžu zahŕňať: plánovanie a rozvoj projektov, budovanie kapacít, zapájanie a mobilizáciu zainteresovaných strán a posilňovanie spolupráce.
- **C4T GROUNDWORK:** C4T GROUNDWORK podporuje riadiace orgány zodpovedné za implementáciu Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) a Kohézneho fondu v oprávnených členských štátoch EÚ, konkrétne zamerané na cieľ politiky 2, „ekologickejšie, nízkouhlíkové hospodárstvo prechádzajúce k hospodárstvu s nulovou bilanciou uhlíka“, prostredníctvom poskytovania poradenstva a technickej pomoci šitej na mieru.
- **START:** START poskytuje krátkodobú podporu prispôbenú na mieru regiónom s produkciou uhlia, rašeliny, lignitu a bridlice (Coal+) v širokej škále tém súvisiacich s transformáciou. Podporuje úsilie o dekarbonizáciu výroby a využívania energie, diverzifikáciu hospodárskych činností a pokrok v sociálnom rozvoji v regiónoch a komunitách, ktoré sú výrazne ovplyvnené odklonom od fosílnych palív.
- **TARGET:** Program technickej pomoci pre prechod na zelenú energiu (TARGET), ktorý bol spustený v novembri 2021, je technický nástroj, ktorého cieľom je úzko pomáhať regiónom EÚ s produkciou uhlia, rašeliny a bridlice pri identifikácii a príprave projektov čistej energie a energetickej účinnosti. Podporí tiež udržateľné investície a miestne pracovné miesta v rámci odklonu od činností založených na fosílnych palivách. Program je pre príjemcov bezplatný.
- **JASPERS:** Spoločná pomoc na podporu projektov v európskych regiónoch (JASPERS) je partnerstvo v oblasti technickej pomoci medzi Európskou komisiou (Generálne riaditeľstvo pre regionálnu a mestskú politiku), Európskou investičnou bankou a Európskou bankou pre obnovu a rozvoj. JASPERS pomáha mestám a regiónom realizovať vysokokvalitné projekty. Jeho odborníci poskytujú nezávislú a praktickú podporu pri stratégiách, programoch a projektoch na realizáciu investícií financovaných EÚ, ktoré podporujú rast a pripravujú cestu k ekologickejšej, prepojenejšej a inovatívnejšej Európe. Pomoc v rámci JASPERS je pre miestne orgány a organizátorov bezplatná a je k dispozícii pre väčšinu krajín EÚ a predvstupových krajín.
- **ELENA:** Európsky nástroj miestnej pomoci v oblasti energie (ELENA) poskytuje technickú pomoc pre investície do energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie zamerané na budovy a inovatívnu mestskú dopravu.

4. Príklady osvedčených postupov

Výmena JTPeers

[JTPeers Exchange](#) je program spustený v rámci Platformy pre spravodlivú transformáciu v roku 2023, ktorého cieľom je uľahčiť výmeny a spoluprácu medzi regiónmi Fondu na spravodlivú transformáciu a ďalšími relevantnými zainteresovanými stranami a odborníkmi z praxe so širokou škálou odborných znalostí, vedomostí a skúseností v oblasti tém súvisiacich so spravodlivou transformáciou. Cieľom je podporiť regióny Fondu na

spravodlivú transformáciu pri realizácii plánov spravodlivej transformácie územia a zahŕňa uhoľné regióny a regióny s vysokými emisiami uhlíka. Existujú dva typy výmen, výmeny medzi dvoma regiónmi a výmeny medzi regiónom a expertom, pričom oba typy výmen vedú k výmene poznatkov a osvedčených postupov pri implementácii Fondu na spravodlivú transformáciu.

V septembri 2023 bola vybraná prvá skupina regiónov, ktoré sa zúčastnia na výmenách JTPeers Exchange. Sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 2 Prehľad vybraných regiónov JTPeers v roku 2023

Zúčastnené regióny	Oblasti zamerania
Skupiny regiónov	
Oblasti Norrbotten (SE) a Midlands (IE) si budú vymieňať skúsenosti osobne s dodatočnou podporou experta z Hevešskej župy (HU)	Participatívne a komunitou vedené prístupy, ekologická diverzifikácia hospodárstva, vytváranie pracovných miest, čistá a cenovo dostupná energia, viacúrovňové riadenie, budovanie kapacít.
Západné Macedónsko (EL), Velenje (SI) a Dolné Sliezsko (PL) (osobne)	Zapojenie zainteresovaných strán, rozvoj projektov, ekologická diverzifikácia hospodárstva, cezhraničná spolupráca, riadenie transformácie, energetické komunity.
Zasavje (SI) a Dolné Sliezsko (PL) (osobne)	Obnova/opätovné využitie pôdy, návrh politiky, zelená ekonomická diverzifikácia.
Ida-Virumaa (EE) a Západné Macedónsko (EL) (online)	Strediská na monitorovanie spravodlivej transformácie, vývoj projektov, prilákanie investícií.
Regióny a experti	
Gotland (SE) si vymení skúsenosti s expertom zo Západného Macedónska (EL) (online)	Zlepšenie mechanizmu viacúrovňového riadenia a administratívnych kapacít na implementáciu plánov spravodlivej transformácie územia, čistá energia.
Sliezsko (PL) si vymení skúsenosti s expertom z údolia rieky Jiu (RO) (online)	Návrh systému monitorovania a riadenia pre regionálne stredisko na monitorovanie spravodlivej transformácie.
Moravskosliezsky kraj (CZ) si osobne vymení skúsenosti s expertom zo Sliezska (PL)	Rozvoj krajiny po ťažbe.

exchangeEU

Program exchangeEU umožnil zmysluplné a hmatateľné výmeny medzi uhoľnými regiónmi v Európe. Zúčastnené regióny mali možnosť využiť:

- program výmeny prispôbený záujmom a potrebám zúčastnených regiónov;
- praktické príležitosti na učenie a hmatateľné výsledky spolupráce;
- vytvorenie dlhodobej siete odborníkov z praxe.

Prvého kola sa zúčastnilo 19 delegácií z 18 Coal+ regiónov v prechodnom období a druhého kola sa zúčastnilo 23 delegácií z 18 Coal+ regiónov. Všetky výmeny boli veľmi dobre zdokumentované, čo viedlo k bohatej informačnej základni o zúčastnených regiónoch. Do realizácie každej výmeny boli zapojení sprostredkovatelia EÚ, vďaka čomu boli výmeny cielené a účinné, čo prinieslo skutočnú pridanú hodnotu. Všetky letáky sú k dispozícii na webovom sídle programu, kde si môžete preštudovať hlavné témy, hlavné výzvy a odporúčania. V tabuľke 2 je uvedený prehľad uskutočnených výmen.

Tabuľka 3 Realizované výmeny so zameraním na témy v rámci exchangeEU

Zúčastnené regióny	Oblasti zamerania
Prvé kolo	
Výmena medzi Zasavje (SI), Moravskosliezskym krajom (CZ), severným Maďarskom (HU)	- Riadenie a stratégie transformácie - Infraštruktúra a udržateľnosť lokality
Výmena medzi regiónom Horná Nitra (SK), východným regiónom kohézie (SI), údolím rieky Jiu (RO)	- Diverzifikácia hospodárstva a regionálny rozvoj - Prechod na čistú energiu
Výmena medzi Malopoľskom (PL), regiónom Aragón (ES), Ústeckom (CZ)	- Infraštruktúra a udržateľnosť lokality - Sociálna štruktúra a komunita
Výmena medzi Západným Macedónskom (EL) a Starou Zagorou (BG)	- Riadenie a stratégie transformácie - Sociálna štruktúra a komunita
Výmena medzi Midlands (IE) a Západným Macedónskom (EL)	- Sociálna štruktúra a komunita - Diverzifikácia hospodárstva a regionálny rozvoj
Výmena medzi Lipskom (DE) a Karlovými Varmi (CZ)	- Diverzifikácia hospodárstva a regionálny rozvoj - Riadenie a stratégie transformácie
Výmena medzi regiónom Asturias (ES) a Sliezscom (PL)	- Riadenie a stratégie transformácie
Výmena medzi Saskom-Anhaltskom (DE) a Ida-Virumaa (EE)	- Diverzifikácia hospodárstva a regionálny rozvoj - Sociálna štruktúra a komunita
Druhé kolo	
Výmena medzi Lužicou (DE) a Zgorzelcom (PL)	- Udržateľná infraštruktúra - Rekultivácia starých banských oblastí
Výmena medzi severným Maďarskom (HU), Hornou Nitrou (SK) a Západným Macedónskom (EL)	- Energetické komunity - Rekvalifikácia a zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov - Zapojenie zainteresovaných strán
Výmena medzi severným Maďarskom (HU) a Zasavje (SI)	- Diverzifikácia hospodárstva prostredníctvom rozvoja infraštruktúry - Implementácia projektov spravodlivej transformácie

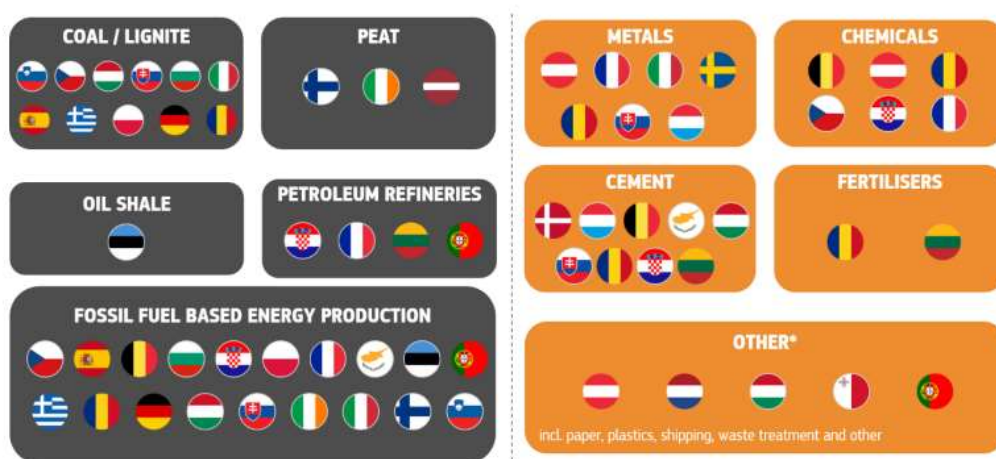
Výmena medzi Starou Zagorou (BG) a Karlovými Varmi (CZ)	<ul style="list-style-type: none"> - Digitalizácia a inovácie - Rekultivácia uhoľných regiónov pre cestovný ruch
Výmena medzi Hornou Nitrou (SK), Ústeckom (CZ) a regiónom Asturias (ES)	<ul style="list-style-type: none"> - Riadenie a využívanie finančných prostriedkov Fondu na spravodlivú transformáciu - Vodíkové hospodárstvo
Výmena medzi Západným Macedónskom (EL), Moravskosliezskym krajom (CZ) a Ida-Virumaa (EE)	<ul style="list-style-type: none"> - Zapojenie mládeže do procesu spravodlivej transformácie - Realizácia projektu
Výmena medzi Porýním (DE) a východným Veľkopol'skom (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Riadenie transformácie - Diverzifikácia hospodárstva so zameraním na zatraktívnenie regiónu pre mladých ľudí
Výmena medzi Ida-Virumaa (EE), župou Sisak-Moslavina (HR) a Západným Macedónskom (EL)	<ul style="list-style-type: none"> - Diverzifikácia hospodárstva - Preškoloňovanie a zvyšovanie kvalifikácie - Zapojenie obcí do spravodlivej transformácie
Výmena medzi regiónom Savinjsko-Šaleška (SI) a Sliezkom (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Prechod na čistú energiu - Diverzifikácia priemyslu a revitalizácia

Ako nájsť partnerov na výmenu poznatkov

Spolupráca zohráva pri plánovaní a realizácii spravodlivej transformácie zásadnú úlohu: mechanizmus spravodlivej transformácie je novým nástrojom pre všetky členské štáty EÚ, preto by „spoločné myslenie a spolupráca“ mohli viesť k účinnejšej a úspešnejšej transformácii. Pre daný región by mohlo byť rozhodujúce budovanie partnerstiev s inými regiónmi, ktoré čelia rovnakým alebo aspoň podobným výzvam. Táto kapitola poskytuje niekoľko praktických skúseností, ako nájsť partnerov na výmenu poznatkov.

1. Prehľad regiónov oprávnených na využívanie finančných prostriedkov Fondu na spravodlivú transformáciu

Mapa regiónov JTF je k dispozícii na [webovom sídle Platformy pre spravodlivú transformáciu](#). Regióny možno rozdeliť do hlavných kategórií podľa odvetvia hospodárstva, od ktorého sú závislé (obrázok 2).

Obrázok 2 Klesajúce (sivou farbou) a transformujúce sa odvetvia (oranžovou farbou) identifikované v prílohách D k správam o krajinách [v rámci európskeho semestra z februára 2020](#)

2. Identifikácia možných regiónov pre spoluprácu

Prvým kľúčovým krokom pri budovaní siete je nájsť región, ktorý je pre vás relevantný a v ktorom by spolupráca mohla priniesť pridanú hodnotu pre váš región a vašu organizáciu. Existuje mnoho spôsobov, ako získať informácie o regiónoch, a obzvlášť sa oplatí **preštudovať plány spravodlivej transformácie územia**, ktoré sú dostupné aj na webovom sídle [Platformy pre spravodlivú transformáciu](#). Keďže plány spravodlivej transformácie územia majú rovnakú štruktúru, je pomerne jednoduché nájsť príslušné časti, ktoré sa zaoberajú identifikovanými potrebami a výzvami. Ďalšou možnosťou je **preskúmať podujatia organizované Platformou pre spravodlivú transformáciu a Iniciatívou pre transformujúce sa uhoľné regióny**, medzi ktoré patria aj konferencie Platformy pre spravodlivú transformáciu, kde sa možno dozvedieť nielen o výzvach špecifických pre daný región, ale aj identifikovať kľúčových účastníkov transformácie.

Okrem týchto možností je potrebné zdôrazniť [program exchangeEU](#), ktorý bol tiež súčasťou Iniciatívy pre transformujúce sa uhoľné regióny a poskytol príležitosť na zmysluplné a konkrétne výmeny medzi Coal+ regiónmi v celej Európe. Na konci programu boli okrem mnohých užitočných materiálov, ako napríklad [príklady úspechu](#), vypracované

[letáky](#), ktoré obsahujú nielen profily regiónov a zistené spoločné výzvy, ale aj odporúčania a získané skúsenosti. Tieto informačné brožúry obsahujú aj odkazy na hlavných účastníkov a organizácie v každom Coal+ regióne. Okrem toho je dôležitý aj prebiehajúci program JTPeers Exchange, ktorý spája regióny a ďalšie príslušné zainteresované strany a odborníkov z uhoľných regiónov a regiónov s vysokými emisiami uhlíka s cieľom vymieňať si poznatky a skúsenosti na podporu realizácie plánov spravodlivej transformácie územia. Tento program sa začal v roku 2023 a v roku 2024 sa opäť otvoria výzvy na predkladanie žiadostí pre regióny a expertov, ktorí o to majú záujem.

Osvedčené postupy z rôznych regiónov (nielen v rámci Platformy pre spravodlivú transformáciu) možno nájsť rozdelené podľa kategórií na webovom sídle [Funkčné oblasti EÚ](#) (pilotný projekt Európskej komisie realizovaný spolu so Svetovou bankou).

3. Nájdenie správneho partnera

Po identifikácii regiónu, ktorý čelí podobným výzvam, alebo po nájdení osvedčeného postupu, z ktorého sa môžete poučiť, je ďalším krokom nájsť partnera na spoluprácu. Toto môže byť najťažšia časť celého procesu. Pri skúmaní regiónov (napr. štúdiom plánov spravodlivej transformácie územia alebo prezentácií/videí z konferencií Platformy pre spravodlivú transformáciu) v predchádzajúcom kroku ste možno našli **niektoré organizácie a účastníkov**, ktorí pracujú v oblasti spravodlivej transformácie v konkrétnom regióne.

Aby bol tento krok plynulejší a efektívnejší, členovia v rámci opatrenia č. 1 a sekretariát Platformy pre spravodlivú transformáciu vytvorili **databázu**, kde nájdete **miestne kontaktné miesta** z takmer všetkých oprávnených regiónov Fondu pre spravodlivú transformáciu. Zahŕňa širokú škálu miestnych účastníkov a obsahuje názvy organizácií, ich oblasť pôsobnosti a kontaktné údaje. Pomocou tejto databázy môžete ľahko nadviazať kontakt s účastníkmi v cieľovom regióne.

Ďalšou veľmi užitočnou databázou v rámci Platformy pre spravodlivú transformáciu je [Databáza odborníkov JTPeers](#). Ide o databázu odborníkov, ktorí pracujú v oblasti spravodlivej transformácie v celej Európe. Po zaradení do databázy môžu regióny Fondu pre spravodlivú transformáciu a iné zainteresované strany požiadať odborníkov o radu, ako realizovať projekty spravodlivej transformácie.

Regióny, ktoré hľadajú partnerov, by sa mohli inšpirovať aj koncepciou „partnerských miest“ alebo „sesterských miest“, ktoré majú v Európe dlhú tradíciu. Základnou myšlienkou je nadviazať vzťahy s geografickým subjektom (či už ide o mesto, obec alebo región) s cieľom pravidelnejšej spolupráce a výmeny v prospech oboch partnerov.

Záver

1. Budovanie spolupráce s inými uhoľnými (Coal+) regiónmi/regiónmi s vysokými emisiami uhlíka si vyžaduje kapacity vyhľadávacej organizácie, ale ak nájdete správnych partnerov, môžete vytvoriť pridanú hodnotu a synergie.
2. Existujú programy, ktoré môžu preklenúť potenciálnu medzeru v kapacitách, ako napríklad program ExchangeEU a JTPeers (ďalšie sú uvedené v predchádzajúcich kapitolách). Oplatí sa mať oči otvorené pre možnosti spolupráce.
3. Stojí za to preštudovať si webové sídlo Platformy pre spravodlivú transformáciu, kde sú k dispozícii plány spravodlivej transformácie územia: obsahujú výzvy a potreby regiónov.
4. Keď si urobíte obraz o regiónoch, môžete začať hľadať vhodného partnera. Vyššie opísané súbory údajov by mohli tento krok zefektívniť.

5. Spoluprácu môže posilniť, ak dokážete identifikovať spoločnú výzvu, ktorú chcete spoločne riešiť. Uhoľné (Coal+) regióny a regióny s vysokými emisiami uhlíka sú pomerne odlišné, ale výzvy sú prekvapivo podobné.
6. Počas výmeny – dokonca aj vo fáze hľadania partnera – sa oplatí byť čo najviac sústredený: dobre definované témy a dobre opísané, jasné ciele môžu viesť k efektívnejšej spolupráci.

Ako financovať výmenu poznatkov

Možností financovania EÚ je veľa, ale ich pochopenie môže byť náročné. Existuje množstvo programov a pridelených finančných prostriedkov, ktoré spravujú rôzne európske a/alebo vnútroštátne orgány, a preto sledujú rôzne ciele a riadia sa rôznymi pravidlami. Ako to však často býva, skutočnosť je menej komplikovaná, ako sa na prvý pohľad zdá.

Všetky európske možnosti financovania pochádzajú z rozpočtu EÚ, tzv. [Viacročného finančného rámca](#) (VFR). Ide o dlhodobý rozpočet na niekoľko rokov. Súčasný VFR sa vzťahuje na roky 2021-2027. Okrem VFR vytvorila EÚ bezprecedentný dočasný nástroj financovania, tzv. [NextGenerationEU](#) v reakcii na pandémiu COVID-19. Rozpočet EÚ a nástroj NextGenerationEU sú rozdelené do rôznych programov a fondov.

Veľmi dobrý a komplexný prehľad o rôznych programoch a fondoch financovania EÚ poskytuje [Sprievodca financovaním EÚ](#) (vydanie na rok 2023) Výskumnej služby Európskeho parlamentu, think-tanku Európskeho parlamentu. Príručka rozdeľuje jednotlivé fondy EÚ podľa tém financovania, napr. „Regionálna politika“ alebo „Energetika“. Okrem programov financovania EÚ existujú rôzne formy účelového financovania vyčlenené na poskytovanie technickej pomoci, ktoré spájajú regióny a iné zainteresované strany v rôznych kapacitách.

Technická pomoc

Nižšie uvádzame niekoľko príkladov možností technickej pomoci, ktoré sú k dispozícii regiónom:

- **JTP Groundwork**

JTP Groundwork, spustený v rámci Platformy pre spravodlivú transformáciu v roku 2023, je technická pomoc, ktorá je k dispozícii oprávneným regiónom Fondu pre spravodlivú transformáciu na získanie podpory vo forme technickej pomoci a poradenských služieb na pomoc pri implementácii plánov spravodlivej transformácie územia.

- **REGIO Peer2Peer +**

Schéma [REGIO Peer2Peer +](#) umožňuje zamestnancom programových orgánov a iných verejných orgánov zapojených do riadenia a implementácie programov [Európskeho fondu regionálneho rozvoja](#), [Kohézneho fondu](#) a [Fondu pre spravodlivú transformáciu](#) stretávať sa a vymieňať si poznatky a osvedčené postupy na bilaterálnej aj multilaterálnej úrovni.

- **JTPeers**

Tento [program](#) uľahčuje výmenu medzi územiaми Fondu pre spravodlivú transformáciu a ďalšími relevantnými zainteresovanými stranami v oblasti spravodlivej transformácie vrátane regionálnych a verejných orgánov, ako aj sociálno-ekonomických partnerov, ako sú mimovládne organizácie, univerzity, odbory alebo podniky. Podporuje výmenu poznatkov a osvedčených postupov medzi odborníkmi, územiaми Fondu pre spravodlivú transformáciu a ďalšími relevantnými zainteresovanými stranami a ponúka im príležitosť učiť sa zo skúseností ostatných.

Veľmi užitočným zdrojom, ktorý vznikol v rámci projektu [Funkčné oblasti EÚ](#) a môže slúžiť ako odrazový mostík pri hľadaní finančných prostriedkov, je táto pravidelne aktualizovaná databáza o [Zdrojoch financovania EÚ](#). Mnohé organizácie okrem toho napísali príručky o

financovaní EÚ pre konkrétne cieľové skupiny, ktoré by sa dali použiť, ako napríklad táto [príručka](#) od Európskej konfederácie odborových zväzov, ktorá je určená odborovým zväzom.

Financovanie EÚ

Tento dokument je sprievodcom výmeny poznatkov v kontexte procesu spravodlivej transformácie, len niektoré z týchto fondov sú zaujímavé na ďalšie preskúmanie ako zdroje financovania:

- **Fond na spravodlivú transformáciu (JTF)**

Prístup k [Fondu pre spravodlivú transformáciu](#) (celkový objem 19,2 miliardy EUR) je spojený s plánmi spravodlivej transformácie územia, ktoré vypracovali členské štáty v dialógu s Európskou komisiou. Správne orgány členských štátov (na národnej, regionálnej a miestnej úrovni) si však vyberajú, ktoré projekty budú financovať, a preberajú zodpovednosť za každodenné riadenie, tzv. zdieľané riadenie. Na vypracovanie plánov spravodlivej transformácie územia boli oprávnené len tie [územia](#), u ktorých sa očakáva, že budú najviac negatívne ovplyvnené prechodom na klimatickú neutralitu. V plánoch sa uvádzajú typy plánovaných operácií a mechanizmy riadenia.

Ak chcete zistiť, či môžete získať prístup k financovaniu z Fondu pre spravodlivú transformáciu pre vašu výmenu poznatkov, musíte si overiť plán spravodlivej transformácie územia vášho regiónu a/alebo kontaktovať [riadiaci orgán](#) zodpovedný za realizáciu v ňom stanovených opatrení.

- **Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR)**

[EFRR](#) je ďalším fondom, ktorý je spravovaný v rámci spoločnej zodpovednosti. EFRR sa zameriava na všetky regióny a mestá EÚ a investuje do ich sociálneho a hospodárskeho rozvoja. Členské štáty samy rozhodujú o tom, koľko prostriedkov z EFRR sa použije na každú z piatich prioritných oblastí definovaných Európskou komisiou. Najmenej 30 % však musí byť vyčlenených na „ekologickejšie, nízkouhlíkové hospodárstvo prechádzajúce k hospodárstvu s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu“.

EFRR výslovne podporuje aj „výmenu skúseností“. Podobne ako v prípade Fondu pre spravodlivú transformáciu, musíte sa obrátiť na [riadiaci orgán](#) EFRR vo vašom regióne, aby ste presne zistili, ako získať prístup k financovaniu z EFRR pre vašu výmenu poznatkov.

- **Medziregionálna spolupráca (Interreg C)**

Program EÚ na podporu spolupráce medzi regiónmi sa nazýva Interreg. Interreg sa delí na rôzne oblasti v závislosti od typu spolupráce: spolupráca medzi pohraničnými regiónmi (Interreg A), v rámci veľkých vymedzených oblastí nadnárodnej spolupráce, napr. v regióne Baltského mora (Interreg B), alebo medziregionálna spolupráca (Interreg C).

Program Interreg C sa zameriava najmä na podporu výmeny skúseností, inovatívnych prístupov a budovania kapacít medzi regiónmi. Je preto hlavnou zložkou programu Interreg, ktorú treba zvážiť pri hľadaní finančných prostriedkov na výmenu poznatkov.

Interreg C sa ďalej delí na štyri programy, z ktorých dva sú zaujímavé na účely tohto dokumentu:

- [Interreg Europe](#) je vzdelávací program pre **verejné orgány**. Podporuje výmenu skúseností a prenos osvedčených postupov medzi účastníkmi na všetkých úrovniach verejnej správy. Predloženie projektového nápadu na hľadanie partnerov

a financovania sa dá jednoducho uskutočniť prostredníctvom [webového sídla](#) programu.

- **Interact** je podporný program. Jeho cieľom je zabezpečiť výmenu skúseností, informácií a inovácií s cieľom podporiť osvedčené postupy a uľahčiť spoluprácu. To sa má dosiahnuť prostredníctvom cielených podujatí, publikácií a nástrojov. Interact sám nevyhlasuje výzvy na predkladanie návrhov, ale má niekoľko [kancelárií](#) na poskytovanie podpory pre zainteresované strany pri realizácii projektov a iniciatív územnej spolupráce.

- **Horizont Európa**

Hoci sa tento dokument zameriava na podporu výmeny poznatkov týkajúcich sa demonštrácie a realizácie spravodlivej transformácie, žiaduca by mohla byť aj špecifická výmena vedeckých poznatkov a výsledkov výskumu. Rámcový program EÚ na podporu výskumných a inovačných činností je [Horizont Európa](#). Prehľad otvorených výziev na opatrenia na zhodnocovanie znalostí nájdete [tu](#).

- **Erasmus+**

[Erasmus+](#) je program EÚ v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, mládeže a športu na obdobie 2021 – 2027. Vzdelávanie, odborná príprava, mládež a šport sú kľúčové oblasti, ktoré podporujú občanov v ich osobnom a profesionálnom rozvoji. Vysokokvalitné, inkluzívne vzdelávanie a odborná príprava, ako aj neformálne vzdelávanie v konečnom dôsledku poskytujú mladým ľuďom a účastníkom všetkých vekových kategórií kvalifikáciu a zručnosti potrebné na ich zmysluplnú účasť v demokratickej spoločnosti, medzikultúrne porozumenie a úspešnú transformáciu na trhu práce.

- **Mestská agenda pre EÚ**

[Mestská agenda pre EÚ](#) je inovatívna iniciatíva viacúrovňového riadenia v oblasti mestskej politiky, ktorá vznikla v rámci medzivládnej spolupráce v mestských otázkach. Umožňuje mestám, členským štátom, sieťam miest, Európskej komisii, iným inštitúciám EÚ, poradným orgánom EÚ a ďalším zainteresovaným stranám spojiť sa s cieľom spoločne riešiť naliehavé otázky týkajúce sa miest a dosiahnuť konkrétne výsledky v prospech občanov EÚ. Mestská agenda pre EÚ posilňuje úlohu miest pri tvorbe politiky na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ, aby sa EÚ lepšie prispôsobila potrebám občanov. Je kľúčovým mechanizmom na realizáciu novej mestskej agendy na úrovni EÚ.

